OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Yksityisoikeus- ja oikeudenhoito-osasto **Lausunto**
Yksityisoikeus ja maksukyvyttömyys
Erityisasiantuntija Jukka Siro 5.3.2021

Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnalle

Oikeusministeriön lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi merilain muuttamisesta (HE 264/2020 vp)

Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä lausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi merilain muuttamisesta (HE 264/2020 vp). Oikeusministeriö lausuu kunnioittavasti seuraavaa.

Yleistä

Oikeusministeriö pitää esityksessä keskeisenä sitä, että merivahingonlaskija toimii tosiasiassa tuomioistuimena, kun hän käsittelee ja ratkaisee hänelle merilain mukaan kuuluvia asioita. Sen vuoksi on välttämätöntä, että merivahingonlaskijan noudattama menettely täyttää ne vaatimukset, joita perustuslain 21 § ja Suomea sitovat kansainväliset ihmisoikeussopimukset, ennen muuta Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artikla ja sitä koskeva Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytäntö, asettavat oikeudenmukaiselle oikeudenkäynnille.

Postiosoite
Postadress
Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Eteläesplanadi 10
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi
Fax
09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet
E-post, internet
oikeusministerio@om.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

Oikeusministeriö toteaa, että liikenne- ja viestintäministeriö on antanut oikeusministeriölle tilaisuuden esittää käsityksensä ehdotuksesta jo hallituksen esityksen valmisteluvaiheessa. Oikeusministeriön tekemät huomautukset on olennaisin osin otettu valmistelussa huomioon. Sen vuoksi oikeusministeriöllä ei ole hallituksen esityksen pääkohdista huomautettavaa.

Oikeusministeriö nostaa kuitenkin esiin eräitä yksityiskohtia ehdotuksesta.

Korvausselvityshakemuksen yksilöinti (16 a luvun 5 §)

Ehdotuksen mukaan merilain 16 a luvun 5 §:ssä säädettäisiin korvausselvitystä koskevasta hakemuksesta. Pykälän 1 momentin 4 kohdan mukaan hakemukseen olisi sisällytettävä hakijan vaatimukset.

Kohdan säännöskohtaisissa perusteluissa kerrotaan, että ”[k]orvausselvitystä koskevassa hakemuksessa ei välttämättä aina tarvitsisi kuitenkaan yksilöidä, mitä vakuutuksen perusteella tulisi korvata, sillä tältäkin osin kyse on vakuutusehtojen soveltamisesta, jossa pyydetään merivahingonlaskijan ratkaisua”.

Oikeusministeriö katsoo, että korvausselvitystä koskevassa hakemuksessa tulisi aina olla yksilöity tieto siitä, mitä oikeusseuraamusta hakija vaatii. Muussa tapauksessa vastapuoli ei kykenisi asianmukaisesti vastaamaan hakijan vaatimukseen. Se voisi paitsi vaarantaa vastapuolen puolustautumismahdollisuuksia, myös viivästyttää asian käsittelyä ja lisätä asianosaisten oikeudenkäyntikuluja.

Merivahingonlaskijan palkkion korvaaminen (16 a luvun 9 §)

Ehdotuksen mukaan merilain 16 a luvun 9 §:n 3 momentissa säädettäisiin, että muissa asioissa merivahingonlaskija ratkaisee, miten korvausvelvollisuus jakautuu asianosaisten kesken noudattaen oikeudenkäymiskaaren 21 lukua.

Pykälän tarkoitus oikeusministeriön käsityksen mukaan on, että oikeudenkäymiskaaren 21 luvusta ilmeneviä periaatteita oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta riita-asiassa noudatettaisiin soveltuvin osin ratkaistaessa kysymystä siitä, kuka asianosaisista on velvollinen korvaamaan merivahingonlaskijan palkkion.

Oikeusministeriö ehdottaa harkittavaksi, että momenttiin lisättäisiin sanan ”noudattaen” jälkeen sanat ”soveltuvin osin”. Tämä tekisi momentista selvemmän, koska oikeudenkäymiskaaren 21 luku koskee oikeudenkäyntikulujen korvaamista, eikä siinä säädetä merivahingonlaskijan palkkion korvausvelvollisuuden jakautumisesta.

Käsittelyn julkisuus (16 a luvun 10 §)

Ehdotuksen mukaan merilain 16 a luvun 10 §:ssä säädettäisiin julkisuudesta merivahingonlaskijan käsittelemissä asioissa. Pykälän mukaan merivahingonlaskijan käsittelemissä asioissa noudatetaan oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annettua lakia (370/2007).

Pykälän säännöskohtaisissa perusteluissa kerrotaan, että se ”sisältäisi viittaussäännöksen oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annettuun lakiin, jonka säännöksiä noudatettaisiin soveltuvin osin merivahingonlaskijan antamien selvitysten ja niiden mukaisten ratkaisujen julkisuuteen”.

Oikeusministeriön käsityksen mukaan pykälän säännöskohtaiset perustelut vaikuttavat olevan ristiriidassa pykälän kanssa ja antavan virheellisen kuvan merivahingonlaskijalle kuuluvien asioiden käsittelyn julkisuudesta.

Oikeusministeriön käsityksen mukaan oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annettua lakia tulisi soveltaa merivahingonlaskijan käsittelemissä asioissa – ehdotetun 10 §:n mukaisesti – kaikkiin oikeudenkäynnin julkisuuden osa-alueisiin, ei ainoastaan ratkaisujulkisuuteen. Nämä muut osa-alueet ovat diaarijulkisuus eli oikeus saada tieto käsiteltävänä olevista asioista, asiakirjajulkisuus ja suullisen käsittelyn julkisuus.

Näin merivahingonlaskijaa koskeva julkisuussääntely vastaisi yleisiä tuomioistuimia ja samalla oikeudenkäynnin julkisuudelle perustuslaissa ja Euroopan ihmisoikeussopimuksessa asetettuja vaatimuksia.

Muutoksenhaku (21 luvun 8 §)

Ehdotuksen mukaan merilain 21 luvun 8 §:n 2 momentissa säädettäisiin, että haettaessa muutosta noudatetaan oikeudenkäymiskaaren 30 luvun säännöksiä, jotka koskevat muutoksenhakua hovioikeuden toisena oikeusasteena käsittelemässä asiassa.

Oikeusministeriö ehdottaa harkittavaksi, että momenttiin lisättäisiin sanan ”noudatetaan” jälkeen sana ”niitä”. Tämä tekisi momentista selvemmän, koska oikeudenkäymiskaaren 30 luvussa säädetään myös muutoksenhausta hovioikeuden ensimmäisenä oikeusasteena käsittelemässä asiassa.